



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

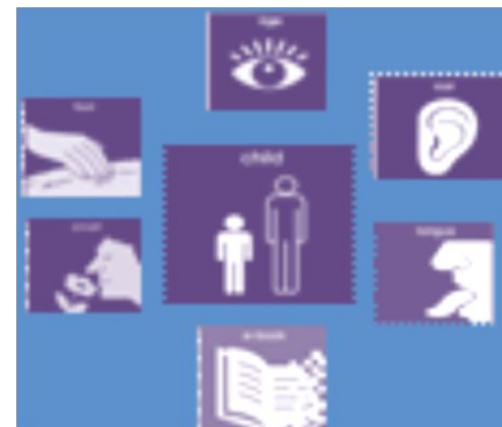


ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

«Πρόγραμμα μέτρων εξατομικευμένης υποστήριξης μαθητών με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για τη μεγιστοποίηση της ακαδημαϊκής και κοινωνικής τους ανάπτυξης με τη χρήση Νέων Τεχνολογιών και Ψηφιακού Εκπαιδευτικού Υλικού»

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας για μαθητές με νοητική αναπηρία



Γενικό θεωρητικό για τη νοητική αναπηρία

- Η νοητική αναπηρία (ν.α) χαρακτηρίζεται από μεγάλη ανομοιογένεια ως προς την αιτιολογία, το είδος, τους ορισμούς τις διαφορετικές ταξινομήσεις και ερμηνευτικές προσεγγίσεις (αναπτυξιακές, μη αναπτυξιακές, κοινωνικοπολιτισμικές) και ως προς τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού.

Γενικό θεωρητικό για τη νοητική αναπηρία

- Οι διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις και ορισμοί συνεπάγονται διαφορετικές εκπαιδευτικές πρακτικές που συνδέονται είτε με **το ιατρικό μοντέλο** προσέγγισης της αναπηρίας που θεωρεί την αναπηρία υπεύθυνη για τους περιορισμούς που βιώνουν οι ανάπηροι, είτε με **το κοινωνικό μοντέλο** που εστιάζει στην άρση των φραγμών που θέτει η ίδια κοινωνία και το σχολικό πλαίσιο και στην παροχή ποικίλων μέσων προσαρμοσμένων στις διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Γενικό θεωρητικό για τη νοητική αναπηρία

- Η διαφοροποιημένη παιδαγωγική προσέγγιση της ν.α. συνάδει με το κοινωνικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας και προϋποθέτει διδακτικές πρακτικές και αξιολογική διαδικασία που δεν οδηγούν στον αποκλεισμό. Η αναγκαιότητα διαφοροποιημένης προσέγγισης της ν.α. συνδέεται με την αύξηση των ευκαιριών μάθησης και συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Γενικό θεωρητικό για τη νοητική αναπηρία

- Ωστόσο, σήμερα η διαγνωστική διαδικασία της ν.α. (ελαφριά, μέτρια, βαριά, κ.α.) που βασίζεται στο **δείκτη νοημοσύνης**, ο οποίος αμφισβητείται για την εγκυρότητά του και την παιδαγωγική του συνεισφορά, συνδέεται με το ιατρικό μοντέλο (ταξινόμηση με βάση το βαθμό και το είδος της αναπηρίας). Η διαπίστωση αυτή καθιστά αναγκαία μια διαφορετικού τύπου παιδαγωγική αξιολόγηση και προσέγγιση από τον εκπαιδευτικό στην τάξη με χαρακτηριστικά ολιστικού τύπου (ποικίλες μορφές και μέσα αξιολόγησης ποιοτικού χαρακτήρα)

Βασικός προβληματισμός για την προσέγγιση της ν.α.

- Κατά πόσο το ιατρικό μοντέλο προσέγγισης της ν.α βοηθάει στην κατανόηση της σχέσης ανάμεσα στη ν.α και στη σχολική συγκρότηση του εκπαιδευτικού συστήματος, ιδιαίτερα για τα παιδιά εκείνα που προέρχονται από ασθενέστερα και μη κυρίαρχα πολιτισμικά και κοινωνικοοικονομικά στρώματα;

Γενικό θεωρητικό για τη νοητική αναπηρία

Γενικά χαρακτηριστικά των μαθητών με ν.α

- Τα χαρακτηριστικά των ατόμων με ν.α ποικίλουν από άτομο σε άτομο
- Οι μαθητές με ν.α. δεν έχουν μία συγκεκριμένη και άκαμπτη ανάπτυξη, ούτε ακριβώς την ίδια εξελικτική πορεία
- Γενικά, παρουσιάζουν δυσκολίες που αφορούν σε τρεις τύπους δεξιοτήτων:

Γενικά χαρακτηριστικά των μαθητών με ν.α

- **Νοητικές δεξιότητες:** γλώσσα, σκέψη, μνήμη, προσοχή, έννοιες των αριθμών, του χρόνου, αυτοκατεύθυνσης (self-direction), κ.α.
- **Κοινωνικές δεξιότητες - προσαρμοστικότητα:** διαπροσωπικές ικανότητες, κοινωνική ευθύνη, αυτοεκτίμηση, ευπιστία, αφέλεια, επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, υπακοή σε νόμους και κανόνες, αποφυγή θυματοποίησης, κ.α.
- **Δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης:** προσωπική φροντίδα, αυτοεξυπηρέτηση, επαγγελματικές δραστηριότητες, ασφάλεια, κ.α.

Γενικό θεωρητικό για τη νοητική αναπηρία

- Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ατόμων με ν.α.
- οι διαφορετικές ερμηνευτικές και θεωρητικές προσεγγίσεις και ταξινομήσεις
- η άμεση συσχέτιση της ν.α. με το δείκτη νοημοσύνης, ο οποίος αμφισβητείται ως μοναδικό αξιολογικό μέσο



παραπέμπουν στην αξιοποίηση των παρακάτω βασικών αρχών εκπαίδευσης μαθητών με ν.α και σε διαφοροποιήσεις που ανταποκρίνονται στην εκπαίδευση των μαθητών της συγκεκριμένης ομάδας.

Βασικές αρχές εκπαίδευσης μαθητών με νοητική αναπηρία

- Έμφαση στην **κατανόηση της φύσης και του είδους της ν.α.** του μαθητή καθώς αυτό προσδιορίζει την επιλογή κατάλληλων στρατηγικών διαφοροποίησης της διδασκαλίας. Στρατηγικές που είναι υποστηρικτικές για ένα μαθητή με ν.α. μπορεί να αποβούν αναποτελεσματικές για έναν άλλον μαθητή με ν.α. Η **κατανόηση της ν.α. και η αποτίμηση των προβλημάτων** κατά τη γνωστική ανάπτυξη αποτελούν θέματα μείζονος σημασίας για το σχεδιασμό και εφαρμογή κατάλληλων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων και στρατηγικών

Βασικές αρχές εκπαίδευσης μαθητών με νοητική αναπηρία

- Αξιοποίηση των δυνατοτήτων των μαθητών με ν.α
- Εννοιολογική πλαισίωση του περιεχομένου διδασκαλίας με ποικίλους τρόπους. Ο εκπαιδευτικός τίποτα δε θεωρεί αυτονόητο (π.χ. σύνδεση του περιεχομένου διδασκαλίας με τα βιώματα, τις εμπειρίες, τα ενδιαφέροντα και την καθημερινότητα των μαθητών με ν.α., κ.α)

Βασικές αρχές εκπαίδευσης μαθητών με νοητική αναπηρία

- Εξισορρόπηση ακαδημαϊκών, επαγγελματικών, κοινωνικών, προσωπικών δεξιοτήτων
- Λειτουργική εφαρμογή των ακαδημαϊκών δεξιοτήτων με δραστηριότητες σε πραγματικά πλαίσια στην κοινωνία π.χ. συμπλήρωση αίτησης για κάποια υπηρεσία, χρήση μενού εστιατορίου, αξία και χρήση εισιτηρίου, αναγνώριση σημάτων ασφαλείας, κ.α. Η αρχή της λειτουργικότητας διευκολύνει την καθημερινότητά των μαθητών με ν.α.

Βασικές αρχές εκπαίδευσης μαθητών με νοητική αναπηρία

- Σχεδιασμός κινητικών-βιωματικών δραστηριοτήτων
- Εκπαίδευση στην αυτονομία, στον αυτοκαθορισμό, σε δεξιότητες ζωής

Βασικές αρχές εκπαίδευσης μαθητών με νοητική αναπηρία

- Κάθε μαθητής με νοητική αναπηρία αντιμετωπίζεται ως μοναδικός και ξεχωριστός και μπορεί να μάθει με την κατάλληλη εκπαιδευτική παρέμβαση.
- Οι ατομικοί στόχοι προσεγγίζονται κυρίως στην ομάδα και όχι σε επίπεδο διδασκαλίας ένας προς έναν(1:1), χωρίς βέβαια να αποκλείεται αυτό ορισμένες φορές, αν είναι αναγκαίο.

Βασικές αρχές εκπαίδευσης μαθητών με νοητική αναπηρία

- Η παιδαγωγική αξιολόγηση δυναμικού - ολιστικού χαρακτήρα αποτελεί τη βάση για το σχεδιασμό κατάλληλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές με ν.α.
- Δεν εστιάζει μόνο στις αδυναμίες του μαθητή και στο Δ.Ν. Αξιοποιεί τις δυνατότητες του, ποικιλία τρόπων και μέσων αξιολόγησης, λαμβάνει υπόψη το κοινωνικοπολιτισμικό υπόβαθρο του μαθητή

Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με ν.α.

- Όλες οι στρατηγικές διαφοροποίησης της διδασκαλίας που αναφέρθηκαν στο γενικό θεωρητικό πλαίσιο για τη διαφοροποίηση μπορούν να εφαρμοστούν και για τους μαθητές με νοητική αναπηρία ανάλογα με την περίπτωση. Ωστόσο με βάση τα χαρακτηριστικά των μαθητών με ν.α. ορισμένες στρατηγικές έχουν συνδεθεί άμεσα με την εκπαίδευση μαθητών με ν.α. Ενδεικτικά, ορισμένες από αυτές είναι:

Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με v.α.

- Ανάλυση έργου: ο τεμαχισμός της διδακτικής ύλης σε βήματα, ο επιμερισμός ενός στόχου ή μιας εργασίας. Η ανάλυση έργου προϋποθέτει τη συστηματική καταγραφή των επιμέρους βημάτων-βραχυπρόθεσμων στόχων ενός έργου, μιας δραστηριότητας, ενός μακροπρόθεσμου στόχου. Ο αριθμός των βημάτων εξαρτάται από το μαθητή που για να κατακτήσει ένα βήμα πρέπει πρώτα να κατακτήσει το προηγούμενο. Αφορά στη διαφοροποίηση της διαδικασίας και του περιεχομένου.

Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με ν.α.

- **Παράδειγμα ανάλυσης έργου**

Το πλύσιμο των χεριών με σαπούνι μπορεί ενδεικτικά να σπάσει στα εξής βήματα και να οπτικοποιηθεί. Ο αριθμός των βημάτων εξαρτάται από το μαθητή και δεν είναι πάντα ίδιος. Πιο συγκεκριμένα:

Ενδεικτικά βήματα για το πλύσιμο των χεριών

- Σηκώνει τα μανίκια
- Ανοίγει τη βρύση
- Βάζει τα χέρια του κάτω από τη βρύση
- Παίρνει το σαπούνι
- Τρίβει τα χέρια έχοντας το σαπούνι ανάμεσα στις παλάμες
- Αφήνει το σαπούνι
- Τρίβει τα χέρια του
- Βάζει τα χέρια κάτω από τη βρύση και ξεπλένει τη σαπουνάδα
- Κλείνει τη βρύση
- Παίρνει την πετσέτα
- Σκουπίζει τα χέρια,
- Κρεμάει την πετσέτα

Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με v.α.

- **Προσαρμογή κειμένου**: ένα κείμενο μεταγράφεται ή δημιουργείται νέο κείμενο με τρόπο που να το καθιστά προσβάσιμο από τους μαθητές με v.α. Βασική αρχή θεωρείται η σαφήνεια, η διατήρηση και μετάδοση των βασικών νοημάτων, δράσεων ή ιδεών και σκοπών του αρχικού κειμένου. Το κείμενο όταν είναι αναγκαίο μπορεί να αποδίδεται περιληπτικά ή με μια πρόταση ανά δράση-νόημα ή με λέξεις κλειδιά ή και μόνο με εικόνα ή με εναλλακτικά μέσα επικοινωνίας, όπως makaton και σταδιακά να εμπλουτίζεται ανάλογα με το μαθητή. Η εικόνα θα πρέπει να αποδίδει το περιεχόμενο. Η στρατηγική αφορά στη διαφοροποίηση του περιεχομένου.

Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με v.α.

- Ένα κείμενο μπορεί να προσαρμοστεί με διαφορετικούς τρόπους. Κατά την προσαρμογή του κειμένου λαμβάνεται υπόψη ο μαθητής με v.α., το πλαίσιο και η δυναμική της τάξης και οι στόχοι που έχουν τεθεί.

Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με

v.α

Προσαρμογή κειμένου

- Ένα προσαρμοσμένο κείμενο που έχει απλοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό για να μη λειτουργήσει περιοριστικά θα πρέπει να εμπλουτιστεί και να επενδυθεί με ποικίλα μέσα (εικόνα, μουσική, ήχο, οπτικοποίηση, δραματοποίηση, αντικείμενα αναφοράς, κ.α) και δραστηριότητες που δεν εστιάζουν μόνο στην ανάγνωση του κειμένου, ώστε να υποστηρίζεται η ενεργός συμμετοχή, η κατανόηση, η μαθησιακή και εκπαιδευτική διαδικασία όλων των παιδιών. Η προσαρμογή κειμένων δε θα πρέπει να αποτελεί κύρια και μοναδική πρακτική διαφοροποίησης και κυρίως να μην εφαρμόζεται με τρόπο μονοδιάστατο.

Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με v.α

Προσαρμογή κειμένου

- Ζητήματα που αφορούν τη διάταξη, το μέγεθος, τη δομή, τη σύνταξη, την εικονογράφηση και τη μορφή του κειμένου θα πρέπει να διαφοροποιούνται κατά περίπτωση και να μην εφαρμόζονται μονοδιάστατα και άκαμπτα με τον ίδιο τρόπο για όλους τους μαθητές.

Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με

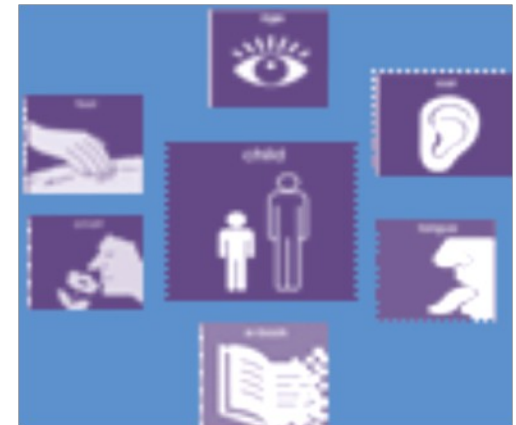
ν.α

Προσαρμογή των κειμένων

- Μια μέθοδος προσαρμογής κειμένου είναι η μέθοδος easy to read – κείμενο για όλους που διέπεται από συγκεκριμένες αρχές. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιεί αυτές τις αρχές οι οποίες όμως θα πρέπει να προσεγγίζονται κριτικά, με ευελιξία, γιατί οι μαθητές με νοητική αναπηρία διαφέρουν μεταξύ τους.
- <http://www.inspiredservices.org.uk/Information%20for%20all.pdf>
- <http://odi.dwp.gov.uk/docs/iod/easy-read-guidance.pdf>
- <http://www.prosvasimo.gr/wp-content/uploads/2013/07/kales-praktikes-noitiki.zip>
- <http://www.prosvasimo.gr/wp-content/uploads/2013/07/upodeigm-didakalies-nohtikh.rar>

Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με v.α

- Πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας: αφορά στην ενεργοποίηση όλων των αισθήσεων των μαθητών κατά τη διδασκαλία με οπτικά, απτικά, ακουστικά, κ.α ερεθίσματα-μέσα και υλικά. Πρόκειται για διαφοροποίηση διαδικασίας, τελικού προϊόντος.



Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με ν.α

- Οπτικοποίηση της πληροφορίας: αφορά στη διαφοροποίηση της διδασκαλίας σε όλα τα επίπεδα: περιεχόμενο, διαδικασία, μέσα και υλικά και αποτέλεσμα. Το περιεχόμενο διδασκαλίας παρουσιάζεται:
 - εικόνες
 - φωτογραφίες,
 - σκίτσα,
 - καρτέλες,
 - σύμβολα,
 - χάρτες,
 - διαγράμματα,
 - πίνακες, κ.α.

Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με v.α

- Συστηματική καθοδήγηση: στρατηγική εκπαίδευσης μαθητών με v.α κατάλληλη κυρίως για επαγγελματικές δεξιότητες. Αφορά στην εκτέλεση-επίδειξη της δραστηριότητας από τον εκπαιδευτικό
- <http://www.prosvasimo.gr/wp-content/uploads/2013/07/upodeigm-daskalies-nohtikh.rar>

Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με v.α

- Εναλλακτικά συστήματα επικοινωνίας: στηρίζονται κυρίως στην οπτική επικοινωνία και για αυτό το λόγο χρησιμοποιούν εικόνες, σύμβολα ή μικροαντικείμενα. Η αξιοποίηση εναλλακτικών συστημάτων επικοινωνίας αποτελεί στρατηγική διαφοροποίησης του περιεχομένου, της διαδικασίας και του τελικού μαθησιακού προϊόντος-αποτελέσματος. Τέτοια συστήματα επικοινωνίας είναι: Makaton, πικτογράμματα, P.E.C.S, κ.α. Οι εκπαιδευτικοί εκπαιδεύονται για την ορθή χρήση τέτοιων εναλλακτικών συστημάτων.
- Για παράδειγμα:

Στρατηγικές διαφοροποίησης για μαθητές με v.a.

Συμπερασματικά

- Οι συγκεκριμένες στρατηγικές διαφοροποίησης της διδασκαλίας για μαθητές με v.a δεν είναι οι μοναδικές, δεν αφορούν αποκλειστικά και μόνο στη νοητική αναπηρία και επιπλέον μπορούν να εφαρμόζονται συνδυαστικά



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ευχαριστούμε για την προσοχή σας!

Γελαστοπούλου Μαρία
Κονταράκης Σπύρος

